

Anni Hiltunen ja Hanna Salo

ESIKOULUSTA ENSIMMÄISELLE LUOKALLE

Hyviä käytänteitä siirtymävaiheeseen

ESIKOULUSTA ENSIMMÄISELLE LUOKALLE

Hyviä käytänteitä siirtymävaiheeseen

Anni Hiltunen
Hanna Salo
Opinnäytetyö
Syksy 2015
Sosiaalian tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan tutkinto-ohjelma

Tekijät: Anni Hiltunen & Hanna Salo

Opinnäytetyön nimi: Esikoulusta ensimmäiselle luokalle - Hyviä käytänteitä siirtymävaiheeseen

Työn ohjaaja: Markku Koivisto & Seija Kokko

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Syksy 2015

Sivumäärä: 40 + 1

Siirtymävaihe esikoulusta kouluun koskettaa lapsia ja heidän perheitään joka vuosi. Esikoulun muuttuessa pakolliseksi ja osaksi perusopetusta, korostuu ehyen jatkumon merkitys. Toimintaympäristöjen muutos tuo tarvetta suunnitelmalliselle ja tavoitteelliselle esikoulun ja alkuopetuksen yhteistyölle. Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa päiväkoteja kirjaamaan omaan varhaiskasvatussuunnitelmaansa, millä tavalla he toteuttavat siirtymävaihetta esikoulusta kouluun. Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina toimi Oulun kaupungin Kaakonpojan päiväkotitoimi.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvailla hyviä käytänteitä, joita toteutetaan esiopetusvuoden aikana päiväkodissa. Kuvailemamme käytänteet ovat sellaisia, joita esiopetusryhmässä työskentelevät lastentarhanopettajat pitävät hyvinä. Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus. Toteutimme opinnäytetyömme teemahaastatteluna, jossa haastattelimme Kaakonpojan päiväkodin esiopetusryhmän lastentarhanopettajia. Toteutimme haastattelut yksilöhaastatteluina. Analysoimme haastatteluidemme tulokset teemoittelun avulla.

Tutkimamme aihepiiri määrittää teoreettisen viitekehyksen. Siinä olemme määrittäneet varhaiskasvatusta, johon olemme sisällyttäneet esiopetuksen osana varhaiskasvatusta, alkuopetuksen esikoulun jatkumona sekä kasvatuskumppanuuden päiväkodissa. Viitekehyksessä määritämme myös lapsen tukemista siirtymävaiheessa esikoulusta kouluun, esiopetuksen ja koulun toimintakulttuurien eroja, moniammatillisuutta varhaiskasvatuksessa sekä esikoulun ja alkuopetuksen yhteistyötä.

Haastatteluissa ilmeni monia hyviä käytänteitä, joita Kaakonpojan päiväkodin esiopetusryhmä toteuttaa yhteistyössä alkuopetuksen ja kodin kanssa. Yhteistyötä tehdään esiopetuksen ja alkuopetuksen opettajien kesken, esikoululaisten ja ensimmäisen ja toisen luokan oppilaiden kanssa sekä esikoululaisten perheiden kanssa. Tutkimustulosten pohjalta lasten keskinäinen yhteistyö nousi merkittävimmäksi yhteistyömuodoksi ehyen siirtymävaiheen luomisessa. Opinnäytetyömme tuloksia voidaan hyödyntää Kaakonpojan päiväkodin esiopetusryhmän lisäksi myös muiden päiväkotien esiopetusryhmissä siirtymävaihetta kehittäessä sekä toteutettaessa.

Asiasanat: esiopetus, esikoululainen, siirtymävaihe, yhteistyö, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Authors: Anni Hiltunen & Hanna Salo

Title of thesis: From Preschool to First Grade - Good Practices to Transition Period

Supervisors: Markku Koivisto & Seija Kokko

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2015   Number of pages: 40 + 1 appendix page

---

The transition period from preschool to first grade affects children and their families every year. When preschool turned mandatory and became part of comprehensive school, the importance of intact transition period comes important. The change of operational environment brings the need for planned and goal-directed co-operation between preschool and comprehensive school. The partner of the study was Kaakonpoika Kindergarten in the city of Oulu.

The objective of the study was to describe good practices which are carried out in kindergarten during the year of preschool education.

We interviewed the kindergarten teachers of preschool to describe the practices in the transition period that they considered good. The study was a qualitative study and it was carried out by theme-based interview which was analyzed by dividing the material into themes.

The interviews revealed several of good practices that kindergarten carried out with the school and the families. Preschool and comprehensive school teachers, preschoolers and first and second grade students and preschoolers families co-operated a lot.

Based on the study co-operation among children was emphasized as a form of co-operation in creating of a solid transition period. The results of this study can be used in Kaakonpoika Kindergarten but also in preschools of other kindergartens the development during a transition period.

Keywords: preschool education, preschooler, transition period, co-operation, early childhood education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	ESIOPETUKSESTA ALKUOPETUKSEEN.....	8
2.1	Esiopetus osana varhaiskasvatusta	9
2.2	Alkuopetus esikoulun jatkumona	10
2.3	Kasvatuskumppanuus päiväkodissa	10
3	LAPSEN TUKEMINEN SIIRTYMÄVAIHEESSA	12
3.1	Siirtymävaihe esikoulusta kouluun	12
3.2	Esiopetuksen ja alkuopetuksen toimintakulttuurien erot.....	14
3.3	Moniammatillisuus varhaiskasvatuksessa	15
3.4	Esikoulun ja alkuopetuksen yhteistyö.....	16
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	18
4.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	18
4.2	Tutkimustehtävät	19
4.3	Tutkimusmetodologia	19
4.4	Tutkimukseen osallistujat sekä tutkimusaineiston hankinta ja analysointi	20
4.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	21
5	KAAKONPOJAN PÄIVÄKODISSA TOTEUTETTAVIA HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ SIIRRYTTÄESSÄ ESIKOULUSTA ALKUOPETUKSEEN.....	25
5.1	Esikoulun ja alkuopetuksen opettajien välinen yhteistyö	25
5.2	Esikoululaisten ja alkuopetuksen oppilaiden yhteistyö	26
5.3	Esikoululaisten vanhempien osallistuminen ehyen siirtymävaiheen luomiseen.....	28
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	30
7	POHDINTA	33
	LÄHTEET	36
	LIITTEET	41

1 JOHDANTO

Esiopetuksesta perusopetukseen siirtymä käsitetään koulunaloittamisilmiönä, joka toistuu vuosittain ja koskettaa kaikkia perheitä, joilla on seitsemänvuotias lapsi. Koulunaloittaminen on ainutlaatuinen ja iso muutos elämässä yksittäiselle lapselle ja heidän perheelleen. (Karikoski 2010, 48.) Koti, päiväkotiki ja koulu muodostavat lapselle hänen keskeiset elämänympäristönsä, joiden tehtävänä on lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen mahdollistaminen. Päiväkotiki ja koulu muodostavat johdonmukaisen ja turvallisen sekä lapsen kehitystä tukevia haasteita sisältävän jatkumon kasvun ja oppimisen polulle. Lapsen kasvua ja kehitystä tukevien siirtymien rakentaminen edellyttää, että lapsen arjessa olevat kasvatusyhteisöt tunnistavat siirtymät ja niiden haasteet sekä pystyvät rakentamaan lapsen sopeutumista tukevia pedagogisia toimintatapoja. (Pyhältö, Karila & Lipponen 2013, viitattu 3.11.2015.)

Siirtymävaihe kotoa tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta ensimmäiselle luokalle ovat lapselle merkittäviä elämänvaiheita. Siirtymävaiheessa toteuttavien käytänteiden tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että yhteistyötä tekevällä varhaiskasvatuksella ja perusopetuksella on suunnitelmissaan yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin koskevista käytänteistä. Lisäksi lasten sekä vanhempien kanssa keskustellaan esiopetuksesta kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja vanhemmat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen kouluun siirtymistä. (Opetushallitus 2015, 25–26.)

Esiopetuksen hallinnollinen muutos osaksi sivistys- ja kulttuuripalveluja tuo tarvetta tutkia siirtymävaihetta esikoulusta kouluun. Hallitus esitti osana rakennepoliittista ohjelmaa esiopetuksen muuttamista velvoittavaksi niin, että koko ikäluokka saataisiin esiopetuksen piiriin. Uudistus on koulutuspoliittisesti merkittävä, sillä sen avulla pyritään takaamaan perusta oppimisen yhdenvertaiselle toteuttamiselle osana koulutusjärjestelmän alkua. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, viitattu 5.5.2015.) Uudistus on tullut voimaan 1.1.2015. Tämän vuoksi esiopetus on tiiviimmin osana perusopetusta.

Opinnäytetyömme toteutettiin yhteistyössä Oulun kaupungin Kaakonpojan päiväkodin kanssa. Opinnäytetyössämme kuvailemme hyviä käytänteitä, joita toteutetaan päiväkodin esiopetusryhmässä yhteistyössä sekä Kaakkurin koulun alkuopetuksen että esikoululaisten vanhempien

kanssa. Hyvillä käytänteillä tarkoitamme näitä yhteistyössä toteutettavia toimintatapoja. Toteutimme opinnäytetyön teemahaastatteluna. Haastattelimme esiopetusryhmän lastentarhanopettajia, jotta voimme kuvailla käytänteitä, joita he itse pitävät hyvinä ja toteuttavat esiopetusryhmässään. Toteutimme haastattelut yksilöhaastatteluina. Opinnäytetyömme tutkimustuloksista on hyötyä yhteistyökumppanillemme sekä muille esiopetuksessa työskenteleville ammattilaisille, sillä kuvailimme päiväkodissa toteutettavia hyviä käytänteitä konkreettisesti, jolloin niitä on helppo soveltaa käytäntöön. Tutkimustuloksistamme välittyy siirtymävaiheessa mukana toimivien tahojen merkitys ja rooli. Tämä auttaa hahmottamaan siirtymävaihetta kokonaisuutena.

Opinnäytetyömme aiheen valintaan vaikutti kiinnostuksemme varhaiskasvatusta kohtaan. Suuntaamme opintomme varhaiskasvatukseen ja suoritamme osana opintojamme lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Siirtymävaiheen tutkiminen vahvistaa ammatillista osaamistamme, sillä se auttaa ymmärtämään siirtymien merkitystä lasten ja heidän perheidensä elämässä.

Opinnäytetyömme aiheen tutkimiselle on tarvetta, koska Oulun kaupunki on pyytänyt Oulun ammattikorkeakoulua tutkimaan siirtymävaihetta esikoulusta kouluun. Aihetta ei ole vielä tutkittu tarpeeksi Oulun alueella ja se on ajankohtainen, sillä Kaakkurin kaupunginosassa ollaan kehittämässä lapsen eheää opinpolkua esikoulusta ensimmäiselle luokalle. Yhteistyökumppanimme Kaakonpojan päiväkotit sijaitsee Kaakkurissa. Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunitelmassa 2013–2015 on kohta nivelvaiheesta esikoulusta kouluun, jossa jokaisen Oulun kaupungin päiväkodin tulee kertoa, miten nivelvaihetta toteutetaan heidän päiväkotinsa kohdalla.

2 ESIOPETUKSESTA ALKUOPETUKSEEN

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painotus on erityisesti pedagogiikassa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatus tukee lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Varhaiskasvatus toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa, joka perustuu muun muassa lapsen leikkiin ja liikkumiseen sekä mahdollistaa lasten myönteiset oppimiskokemukset. Varhaiskasvatusympäristön tulee olla kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on turvata mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä sekä turvata lasta kunnioittava toimintatapa. Lapsen yksilöllinen tuen tarve tulee huomioida ja tarkoituksenmukainen tuki tulee järjestää monialaisessa yhteistyössä tarpeen ilmettyä. Varhaiskasvatuksessa lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja tulee kehittää sekä edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä. Lisäksi lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin tulee varmistaa. Varhaiskasvatukseen tulee toimia yhdessä lapsen sekä vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä. Varhaiskasvatuspalveluja tuottavat kunnat, järjestöt ja yksityiset palveluntuottajat. (Varhaiskasvatustaki 36/1973 1:2a §, 2:10 §.)

Varhaiskasvatuksessa lapsikäsiys perustuu kokonaisvaltaiselle näkemykselle lapsesta ja siinä pyritään turvaamaan lapsen kokonaisvaltainen kehittyminen. Kokonaisvaltainen näkemys lapsesta tarkoittaa esimerkiksi sitä, että päivittäiset hoitotilanteet ovat kasvatuksen kannalta yhtä tärkeitä kuin toiminnot, jotka tähtäävät oppimiseen. (Brotherus, Hytönen & Krokfors 2002, 23.)

Varhaiskasvatuksessa painotetaan lapsuuden itseisarvoista luonnetta, vaalitaan lapsuutta ja ohjataan lasta ihmisenä kasvamisessa. Henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden asteittainen lisääminen ovat kasvatuspäämääriä, joista varhaiskasvatukseen tulee huolehtia. Kasvatuspäämäärien täytyy ohjata toimintaa tasapainoisesti ja riittävästi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13.)

Varhaiskasvatus sisältää useita siirtymävaiheita. Ensimmäinen siirtymävaihe lapselle tapahtuu siirtäessä kotoa päivähoitoon. Myöhemmin siirtymävaihe tulee ajankohtaiseksi, kun lapsi siirtyy lapsiryhmästä toiseen. Viimeinen päiväkodin sisällä tapahtuva siirtymäprosessi on siirtyminen esiopetusryhmään. (Karikoski 2012, 79–87.)

2.1 Esiopetus osana varhaiskasvatusta

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä edistää lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Lasta ohjataan vastuulliseen toimintaan ja yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen noudattamiseen sekä toisten ihmisten arvostamiseen. Esiopetus tukee ja seuraa lapsen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista kehitystä sekä ennalta ehkäisee mahdollisia vaikeuksia. Lapsen terveen itsetunnon vahvistaminen leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla on tärkeää. Lapselle tulee tarjota mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa. Kokemusmaailmaa rikastuttamalla lasta autetaan saamaan uusia kiinnostuksen kohteita. Esiopetuksessa lapsille turvataan tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja koulun aloittamiseen. (Opetushallitus 2010, 6–7.) Esiopetuksessa pyritään edistämään lapsen kehityksen kannalta merkittäviä asioita yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa (Brotherus 2012, 16–17).

Esiopetuksen järjestämisestä vastaavat kunnat. Perusopetuslain mukaan lapsen on osallistuttava oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuotena vuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Lapsen huoltajan on huolehdittava, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. (Perusopetuslaki 628/1998 2:4 §, 7:26a §.)

Esikoulussa lapsi on utelias, tiedonhaluinen, aktiivinen, sosiaalinen, leikkivä sekä oman oppimisensa rakentaja vuorovaikutuksessa kasvuympäristönsä kanssa. Lapsen aloittaessa esikoulun nämä piirteet tulevat selvästi esille ja vanhemmat sekä kasvattajat alkavat asettaa hänelle vaatimuksia ja odotuksia esikoululaisena. Nämä vaatimukset muodostuvat siitä lähtökohdasta, että esikoulu valmentaa lasta peruskoulua varten. Esiopetuksen sisältöalueet määräytyvät tämän ajattelun

pohjalta ja niistä merkittäviksi nousevat kieli ja vuorovaikutus sekä matematiikka. Esikoulussa käytetään tehtäväkirjoja näiden sisältöalueiden käsittelyyn, jotka auttavat lasta valmistautumaan kouluelämään. (Karikoski & Tiilikka 2012, 88.)

Varhaiskasvatus, esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen turvaamisen kanalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Esiopetuksen järjestämisessä tulee ottaa huomioon sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen tavoitteet ja sisällöt. Esiopetuksen järjestämisessä erillisryhmässä tai yhdistettynä muiden ikäryhmien kanssa on aina otettava huomioon sen tavoitteet ja omaleimaisuus. (Opetushallitus 2010, 7.)

2.2 Alkuopetus esikoulun jatkumona

Alkuopetuksella tarkoitetaan peruskoulun kahden ensimmäisen vuoden opiskelua, jolloin lapselle opetetaan muun muassa lukemisen, kirjoittamisen ja laskemisen alkeita. Alkuopetuksessa koulunsa aloittava lapsi on utelias ja sosiaalinen sekä hän nauttii oppimisesta ja edistymisestä. Lapsi oppii itsestään ja ympäristöstään tutkimalla, kysymällä, vertaamalla, kuuntelemalla, havainnoimalla ja pohtimalla. Alkuopetuksen oppimisympäristön tulee olla virikkeellinen, jotta oppimisympäristö ohjaa lapsen uteliaisuutta, mielenkiintoa ja oppimismotivaatiota. Lapsi tarvitsee ohjaavaa kasvatusta, joka antaa tilaa toiminnallisuudelle. (Hellström 2008, 14–15.)

Esi- ja alkuopetuksen toimintaympäristöjä on pyritty yhdenmukaistamaan, mutta silti siirtymävaiheessa tapahtuu selkeä pedagoginen toimintakulttuurin muutos. Esiopetus toteutetaan integroituna päiväkodin arkeen, kun taas kouluopetus on usein oppiaineperustaista. Alkuopetus on perusopetusjatkumon alku hallinnollisesti ja sijainniltaan tarkastellen ja sitoutuu toimintakulttuurinsa puolesta selkeämmin peruskoulun käytäntöihin. Lapsen kokeman muutoksen suuruuteen siirtymävaiheessa vaikuttavat esikoulun ja koulun ratkaisut sekä niiden keskinäinen yhteistyö. (Soini, Pyhältö & Pietarinen 2013, viitattu 10.9.2015.)

2.3 Kasvatuskumppanuus päiväkodissa

Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa kutsutaan varhaiskasvatuksessa kasvatuskump-

panuudeksi. Keskinäinen luottamus, tasavertaisuus ja toistensa kunnioittaminen ovat kasvatuskumppanuuden edellytyksiä. Vanhemmilla on oman lapsensa tuntemus sekä lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu. Työntekijöillä on ammatillinen tieto koulutuksensa puolesta ja osaaminen sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät näiden kahden tahon tiedot ja kokemukset. Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen jollakin kehityksen alueella mahdollinen tuen tarve ja luoda yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa yhteinen toimintatapa lapsen tukemiseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31–32.)

Kasvatuskumppanuudessa tärkeitä periaatteita ovat myös kuuleminen ja dialogisuus. Kuulemisessa ollaan aidosti läsnä ja kiinnostuneita keskustelukumppanin kertomasta. Keskustelutilanteessa tulisi luoda turvallinen ja myönteinen ilmapiiri, joka mahdollistaa myös vaikeiden ja negatiivisten asioiden esille ottamisen. Dialogisuus on tasavertaista vuorovaikutusta, jossa keskustelun molemmilla osapuolilla on yhtä oikeat ja arvokkaat näkemykset, joiden pohjalta luodaan yhdessä yhteinen näkemys asioista. (Leino 2006, viitattu 25.11.2014.)

Vanhempien aktiivisen osallisuuden huomioiminen lapsen siirtymävaiheessa on haaste. Siirtymävaiheessa tulee huomioida, ettei muutoksia toteuteta asiantuntijakeskeisesti. Vanhempia tulee informoida ja motivoida osallistumaan ja tarjota mahdollisuudet siihen. Aikaisemmissa hoito- ja kasvatussuhteissa luodut hyvät lähtökohdat kasvatuskumppanuudelle edistävät kasvatuskumppanuuden kehittymistä edelleen lapsen seuraavissa siirtymävaiheissa. Kumppanuuden avulla lapsi saa turvallisen kokemuksen opettajasuhteiden vaihtuessa kasvun- ja koulupolun eri vaiheissa. (Kari-
koski & Tiilikka 2012, 92.)

Kasvatuskumppanuus muodostaa jatkumon, joka alkaa varhaiskasvatuksessa, etenee esiopetuksesta perusopetukseen ja jatkuu lukio- tai ammatillisessa koulutuksessa kodin ja oppilaitoksen yhteistyönä. On tärkeää ymmärtää yhteistyön jatkumoa myös siitä näkökulmasta, että vanhempien kokemukset edellisen vaiheen yhteistyöstä vaikuttavat yhteistyön onnistumiseen seuraavilla kouluasteilla. Esiopetuksessa jatketaan varhaiskasvatuksessa alkanutta yhteistyötä ja luodaan pohjaa koulussa tehtävälle kodin ja koulun yhteistyölle. Esiopetus valmistaa lasta ja vanhempia koulun aloittamiseen. Se edistää lapsen kasvun ja oppimisen edellytyksiä sekä pohjustaa vanhempien tulevaa tehtävää koululaisten vanhempina. (Opetushallitus 2007, viitattu 24.3.2015.)

3 LAPSEN TUKEMINEN SIIRTYMÄVAIHEESSA

3.1 Siirtymävaihe esikoulusta kouluun

Siirtymät ovat lapsen ja kasvuympäristöjen vastavuoroisia muutos- ja sopeutumisprosesseja, jotka alkavat lapsen siirtymisestä kotoa päivähoitoon. Siirtymät jatkuvat päiväkodissa siirryttäessä ikäryhmästä toiseen sekä siirryttäessä esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen. (Karikoski & Tiilikka 2012, 77.) Koulunaloittaminen käsitetään siirtymäprosessina, joka alkaa esiopetusvuotena ja jatkuu ensimmäisen kouluvuoden aikana (Karikoski 2010, 49). Siirtymä tuo mukanaan muutoksia lapsen elämään ja kasvunpolkuun sekä lapsen roolissa tapahtuu muutoksia hänen kehitysvaiheidensa luomien edellytysten mukaisesti (Karikoski & Tiilikka 2012, 77).

Lapsen siirtymä- ja muutosprosesseihin vaikuttavat yhteiskunnan tasolla varhaiskasvatuslaki, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, perusopetuslaki, esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja koulun aloitusvaiheessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Nämä asiakirjat muodostavat kokonaisuuden, joka edistää lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista sekä takaa eheän jatkumon lapsen kasvun tukemisessa. (Karikoski & Tiilikka 2012, 77–78.)

Siirtymävaiheen tukemiseksi lapset kuuluu tutustuttaa etukäteen koulun toimintakulttuuriin sekä kasvuympäristöön. Ajallisesti koulunaloittaminen alkaa jo esikoulussa ja se jatkuu ensimmäisen kouluvuoden aikana, jolloin lapsi vielä sopeutuu kouluun ja koululaisen rooliin. Lapseen kohdistuu uusia rooliodotuksia, jotka ovat vaativampia kuin esikoulussa ja sen myötä aikuisten odotukset ja suhtautuminen lapseen muuttuvat. (Karikoski & Tiilikka 2012, 88.) Esikoulussa lapsi saa toimia vielä lapsen roolissa, mutta koululaisena häneltä vaaditaan jo lapsen roolin purkamista. Lapsen roolin vaihtumista koululaiseksi aletaan rakentaa aktiivisesti koulun aloitusvaiheessa, jolloin lapsesta tulee ”iso” ja hänen lapselle ominaista käytöstä aletaan purkaa. Lapsi ei välttämättä ole valmis kouluun, jos tätä purkamista ei tapahdu. (Karikoski 2010, 49.)

Jotta lapsi on valmis kouluun, odotetaan häneltä tiettyjä kognitiivisia, emotionaalisia, sosiaalisia ja motorisia taitoja. Näiden taitojen oppimisen myötä oletetaan, että lapsi selviytyy koulun vaatimuksista, opetussuunnitelman sisällöstä ja koululaisen roolista. Kouluun valmiilta lapselta odotetaan

muun muassa kykyä istua hiljaa ja keskittyä tehtäviin, olla itsenäinen, ottaa aikuisilta vastaan ohjeita ja opetusta sekä osata kirjaimet ja numerot. Esiopetusvuoden aikana lapsi kasvaa ja kehittyy kouluun valmiiksi opettelemalla taitoja ja valmiuksia, joita koulussa vaaditaan. Kouluun valmiin lapsen rooli ja siihen sisältyvät käyttäytymisen odotukset muodostuvat sen mukaan, miten kouluvalmius ymmärretään tietystä kulttuurissa. (Karikoski & Tiilikka 2012, 88–89.)

Lapsi kiinnittyy kasvuympäristöönsä aktiivisessa, yhteisöllisessä ja tilannesidonnaisessa prosessissa, jossa suhde lapsen ja hänen kasvuympäristönsä välillä muuttuu jatkuvasti ja jäsentyy uudelleen. Kiinnittyminen rakentuu kasvatusyhteisössä, kuten koulussa tai päiväkodissa, osallisuuden, kuulumisen, pystyvyyden, pätevyyden ja itsenäisyyden kokemisen avulla. Tarkasteltaessa siirtymien haasteita nämä lapsen toimijuuteen ja itseohjautuvuuteen vaikuttavat tekijät nousevat esille. Tukemalla ja vahvistamalla lapsen itsenäisyyden, osallisuuden ja kuulumisen tunnetta, voidaan samalla edistää mahdollisimman ehyttä siirtymistä. Kasvatusympäristön ja -yhteisön ymmärrettävyys ja johdonmukaisuus mahdollistavat lapsen aktiivisen kiinnittymisen. Lapsen arkeen kiinnittyvien kasvatusyhteisöjen tulee osata tunnistaa siirtymävaihe ja sen haasteet sekä osata rakentaa pedagogisia prosesseja, jotka tukevat lapsen kiinnittymistä. Nämä ovat onnistuneen siirtymän edellytyksiä. (Soini, Pyhältö & Pietarinen 2013, viitattu 20.11.2014.)

Lapsen kiinnittymiseen kasvatusyhteisöön tai -ympäristöön vaikuttavat vertaissuhteissa ja lapsi-aikuisvuorovaikutuksissa koetut tuntemukset esimerkiksi osallisuudesta ja pystyvyydestä. Vuorovaikutusympäristön muuttuessa siirtymävaiheessa lapsi kokee voimaantumista ja innostuneisuutta, mutta myös ahdistus ja uupumus ovat mahdollisia. Onnistuneissa vertaissuhteissa lapsi kokee, ettei ole yksin ja kokee itsensä tyytyväiseksi. Lapsen toimivat suhteet vertaisryhmään ja kasvatusyhteisön aikuisiin vaikuttavat hänen suhtautumiseensa koulunkäyntiin myönteisesti, kun taas toimimattomat sosiaaliset suhteet voivat olla taustalla opiskelukielteisyyteen. (Soini ym. 2013, viitattu 20.11.2014.)

Bronfenbrennerin kehittämän ekologisen teorian mukaan yksilö kehittyy vuorovaikutuksessa eri laisten kasvuympäristöjen kanssa. Ekologisen teorian peruslähtökohtana on oletus, että kehitys tapahtuu ympäristön ja yksilön välisessä vuorovaikutuksessa. Kasvatuksen näkökulmasta lapsi on tällöin vuorovaikutuksessa kasvattajiensa, kuten lastentarhanopettajan kanssa, jolloin kehitystä tapahtuu. (Puroila & Karila 2001, 204.)

Ekologisessa teoriassa koulun aloittaminen on tilanne, jossa lapsi siirtyy esiopetuksen kasvu ympäristöstä perusopetuksen kasvu ympäristöön. Tätä koulunaloittamisen siirtymäprosessia voidaan pitää muutos- ja sopeutumisprosessina lapsen ja kasvu ympäristön välillä. (Karikoski 2010, 48.) Kun lapsi on siirtymässä kouluun, se tuo perheen elämään muutoksia. Siirtymävaihe tuo perheen arkeen säännöllisyyttä ja uusia rutiineja esimerkiksi koulumatkan ja kotitehtävien teon. Muutoksen seurauksena koko perhesysteemi järjestäytyy uudelleen ja sillä voidaan nähdä olevan enemmän vaikutusta kuin itse lapsen koulunkäynnillä. (Karikoski 2008, 13–14.) Siirtymässä on otettava huomioon se, että lapsi tuo uuteen kasvu ympäristöön mukanaan kotonaan saamansa kokemus maailman. Lapsen ja vanhempien keskinäiset vuorovaikutussuhteet ovat merkittävässä roolissa. (Karikoski & Tiilikka 2012, 77.)

3.2 Esiopetuksen ja alkuopetuksen toimintakulttuurien erot

Toimintakulttuurilla tarkoitetaan esiopetuksessa ja koulussa toteutettavaa kasvatus- ja opetustoimintaa, jota ohjaavat opetussuunnitelmat. Näihin kuuluvat esimerkiksi varhaiskasvatuksen, esikoulun ja koulun kaikki viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit. Toimintakulttuurin tulisi olla avoin ja vuorovaikutuksellinen, jossa tehdään yhteistyötä myös kodin kanssa. Toimintakulttuuri näkyy käytännössä kasvu ympäristöjen lapsikäsitksissä, kasvatustoiminnoissa sekä keskinäisissä vuorovaikutussuhteissa. (Karikoski & Tiilikka 2012, 78.)

Esiopetuksen kasvu ympäristö on lapsikeskeinen, leikki- ja oppimisympäristö. Kasvatus on sosiaalista ja toiminta tapahtuu sosiaalisessa ympäristössä. Toiminta on suunniteltu niin, että se valmistaa esikoululaista koulunaloittamista varten, jotta siirtymävaihe koettaisiin mahdollisimman ehyeksi ja lapsen kannalta miellyttäväksi tapahtumaksi. Koulu kasvu ympäristönä on tavoitteellinen ja opettaja johtoinen oppimis- ja opettamisympäristö. Koulu on toimintaympäristönä enemmän yksilöllinen kuin esikoulu. Koulun opettajien ja lasten vanhempien yhteisenä kasvatustehtävänä on kasvattaa lapsia aktiivisiksi ja vastuullisiksi yhteiskunnan kansalaisiksi. (Karikoski & Tiilikka 2012, 90–91.)

Esikoululainen on aktiivinen, leikkivä, itsenäistyvä ja sosiaalinen toimija. Esikoulussa lapselle kaverit ja kaverisuhteet muodostuvat entistä tärkeimmiksi. Koululainen on myös aktiivinen ja utelias. Kouluun siirryttäessä lapsesta tulee vastuullinen, usein yksin työskentelevä oppija ja tehtävien suorittaja. Koulussa lapsi opettelee olemaan arvioinnin kohteena. (Karikoski & Tiilikka 2012, 89–90.)

Esiopetuksessa lapselle on ominaista toiminnassa oppiminen, joka voi olla tiedostamatonta, kuten lapsilla leikissä, tai tietoista. Esiopetusikäinen lapsi oppii opettelemalla erilaisia asenteita, taitoja ja tietoja monissa eri toiminnoissa. Alkuopetusikäisen lapsen oppimiselle on tavanomaista opiskelu eli tietoinen oppiminen. Alkuopetus käsitteenä tarkoittaa vuosiluokkien 1-2 opetusta osana perusopetusta, ja sen tulee niveltä niin esiopetukseen kuin myöhempään perusopetukseen. Esi- ja alkuopetukselle ovat luonteenomaisia erilaiset toimintatavat, jotka pohjautuvat ikään perustuvaan käsitykseen lapsen tavasta oppia; esimerkiksi esiopetuksessa painottuu toiminnallisuus ja leikki ja alkuopetuksessa näkyvät opetus ja erilaiset työtavat. Esiopetuksessa arviointi kohdistetaan lähinnä lapsen kokonaiskehityksen seurantaan, kun taas alkuopetuksessa arvioinnissa keskitytään opetussuunnitelmassa mainittujen kasvatustavoitteiden saavuttamiseen. (Brotherus, Hytönen & Krokfors 2002, 30, 184, 217–218.)

Esikoulun ja alkuopetuksen opettajien roolit eroavat toisistaan. Esikoulun opettaja on lapsikeskeinen ohjaaja, opettaja, hoitaja ja kasvatuskumppani, joka muuttuu siirtymävaiheessa ensimmäisen luokan opettajaksi. Ensimmäisen luokan opettaja on kasvattajaopettaja, joka on auktoriteetti, arvioija ja kontrolloija. Samalla hän on lämmin persoona ja lasten ihailun kohde, joka ottaa lapset huomioon yksilöinä sekä toimii vanhempien kanssa yhteistyössä. Vanhemmat kokevat esiopetuksen opettajat helppoina yhteistyökumppaneina, koska heitä tavataan ja heidän kanssa keskustellaan päivittäin. Koulun aloittamisen myötä vanhemmat ja opettajat eivät tapaa niin usein ja tapaamiset ovat luonteeltaan virallisempia. (Karikoski & Tiilikka 2012, 89–90.)

3.3 Moniammatillisuus varhaiskasvatuksessa

Moniammatillisuus yhdistää useita eri tiedon ja osaamisen näkökulmia yhteistyöhön. Tämä tarkoittaa eri ammattialojen asiantuntijoiden työskentelyä, jonka lähtökohtana on asiakkaan elämän kokonaisuuden huomioiminen. Moniammatillisessa yhteistyössä asiantuntijoiden tiedot ja eri näkökulmat kootaan yhteen asiakaslähtöisesti. Asiantuntijat pyrkivät luomaan yhteisen tavoitteen ja käsitteen esimerkiksi asiakkaasta ja hänen tilanteestaan tai ongelmien selvittämisestä prosessissa, jossa vuorovaikutuksella on keskeinen merkitys. Monitoimisuus on yhteistyötä, johon otetaan mukaan ammattilaisten lisäksi myös asiakas, hänen omainen, läheinen tai vapaaehtoinen auttaja. Kaikilla osallistujilla on yhtäläinen mahdollisuus vaikuttaa keskusteluun ja päätöksentekoon tuoden oman näkökulmansa ja osaamisensa esille. (Isoherranen 2005, 14–15.)

Varhaiskasvatuksessa tarkastellaan moniammatillista yhteistyötä työyhteisön sisäisenä tai ulkoisena toimintamallina. Päiväkodin sisäisessä moniammatillisuudessa työntekijöillä, joilla on eritasoinen ja erilainen ammatillinen koulutustausta, on yhteinen näkemys ja osaaminen tehtävässä työssä. Jokainen eri koulutustaustan omaava työntekijä tuo oman osaamisensa yhteiseen käyttöön ja luo samalla uutta osaamista. Sisäistä moniammatillista yhteistyötä päiväkodissa toteuttavat esimerkiksi lastenhoitajat, lastentarhanopettajat ja varhais erityisopettajat. Ammatillaiset työskentelevät tiivisti yhteistyössä ja jakavat yhteisen kasvatustavustaan. Moniammatillisuus ulkoisesti tarkoittaa yhteistyötä muiden ammattiryhmien kanssa. Tällaisia ulkoisia yhteistyötahoja voivat olla esimerkiksi alakoulun opettajat, terveydenhoitajat ja seurakunnan työntekijät. (Kupila 2012, 304.)

Päiväkodissa moniammatillinen yhteistyö on jatkuvaa ja kiinteää. Työntekijöiden koulutus voi poiketa toisistaan ja näin ollen ammatillinen osaaminen kohdistuu erilaisiin asioihin. Lastentarhanopettajilla on tietämys pienten lasten oppimisesta, sosiaalialan ammattilaiset ovat perheiden tukemisen asiantuntijoita ja terveysalan koulutuksen saaneet hallitsevat terveyden ja hyvinvoinnin asiantuntijuuden. (Brotherus ym. 2002, 227–228.) Toimiva moniammatillinen yhteistyö on päiväkotiyhteisön vahvuus, sillä se tukee yhteisten päämäärien luomista ja mahdollistaa kokonaisvaltaisen kasvatustyön (Kupila 2012, 304). Moniammatillinen yhteistyö on tärkeä osa lapsen siirtymävaihetta esikoulusta kouluun (Karikoski & Tiilikka 2012, 89). Yhteistyö lisää tietoisuutta varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen kasvatusyhteisöjen toiminnan painopisteistä ja erityispiirteistä. Ymmärrys tästä auttaa hyödyntämään kasvatusyhteisöjen toimijoiden erilaista asiantuntijuutta yhteisöllisen, ehyen ja ymmärrettävän kasvunpolun rakentamisessa läpi päiväkodin, esi- ja alkuopetuksen aina perusopetuksen loppuun saakka. (Soini ym. 2013, viitattu 10.4.2015.)

3.4 Esikoulun ja alkuopetuksen yhteistyö

Esikoulun lastentarhanopettajien ja alkuopetuksen opettajien keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön välillä opetussuunnitelmia laadittaessa ja kehittäessä edistää varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä tulee olla myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Opetuksen ja tuen yhdenmukaisuudella on tärkeä merkitys lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi. (Opetushallitus 2014, 24–25.)

Esiopetusyhteisön aikuisten välinen yhteistyö toimii esimerkkinä lapsille ja yksi keskeinen esiopetuksen tavoite on lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen. Erilaiset yhteistyömuodot ja pienryhmätoiminta ovat osa esiopetusta. Lasten kannustaminen ja ohjaaminen toimimaan osana ryhmää sekä kehittämään omia yhteistyötaitoja kuuluvat esiopetukseen. Toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä lapsia kuullaan heille sopivalla tavalla. (Opetushallitus 2014, 25.)

Siirtymävaiheessa on tärkeää, että esikoulun opettaja, vanhemmat ja alkuopetuksen opettaja pitävät yhteisiä keskusteluja, jotta siirtymäprosessiin saadaan jatkuvuutta kasvuympäristöjen kesken. Tämän mahdollistaa esikouluvuoden keväällä pidettävät esikoulunopettajien ja alkuopetuksen opettajien tiedonsiirtokokoukset, joissa välitetään tietoa esikoululaisista ja heidän esiopetusvuodestaan. Vanhemman läsnäolo tiedonsiirtokokouksissa on tärkeää, jotta heidän toiveensa lapsen kasvun ja oppimisen eteenpäin saattamiseksi otetaan huomioon. Vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoita. Näin myös vanhemmat saavat tietoa ensimmäisen kouluvuoden vaatimuksista. (Karikoski & Tiilikka 2012, 88–89.)

Oulussa toimii esi- ja alkuopetuksen yhteistyöryhmä Alpo, joka ohjaa näiden toimijoiden yhteistyötä. Ryhmä seuraa ja kehittää esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä ja päivittää tarvittaessa esi- ja alkuopetuksen yhteistyösuunnitelmaa. Valtakunnalliset esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä Oulun kaupungin opetussuunnitelmat velvoittavat toimijoita yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toimijat laativat yhteistyössä muun muassa opetussuunnitelmauudistukset. Yhteistyön lähtökohtana esi- ja alkuopetuksessa on tukea lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä ja kasvamista tasapainoiseksi, onnelliseksi ja osallistuvaksi ihmiseksi. (Oulun kaupunki, Opetustoimi 2011, viitattu 9.4.2015.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimme opinnäytetyössämme siirtymävaihetta lapsen siirtyessä esikoulusta ensimmäiselle luokalle. Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvailla hyviä käytänteitä, joita toteutetaan päiväkodin esiopetusryhmässä esiopetusvuoden aikana. Kuvailemme myös esiopetuksen ja alkuopetuksen yhteistyötä sekä vanhempien osuutta yhteistyössä. Hyvillä käytänteillä mahdollistetaan se, että lapsen siirtymä olisi mahdollisimman ehyt ja luonteva jatkumo. Työssämme esiopetus käsittää päiväkodissa vuotta ennen koulun aloittamista. Laajemmassa yhteydessä se voidaan käsittää kouluvuotta edeltäväksi varhaiskasvatukseksi. (Kankaanranta, Mäkitalo & Tiihonen 1999, 6.)

Hyvät käytänteet ovat koettu toimintaympäristössään hyödyllisiksi toimintamalleiksi tai menetelmiksi ja ne ovat arvioitu asiakkaalle hyvää tuottaviksi. Hyvien käytänteiden tulee olla eettisesti hyväksyttäviä. (Toivio & Nordling 2013, 369.) Hyvillä käytänteillä opinnäytetyössämme tarkoitamme toimintatapoja, joita toteutetaan esiopetuksen, alkuopetuksen ja kodin yhteistyönä siirtymävaiheessa eettisesti hyväksyttävällä tavalla.

Opinnäytetyön yhteistyötahomme on Oulun kaupungin varhaiskasvatuspalvelut. Haastattelimme Kaakonpojan päiväkodin esiopetusryhmän lastentarhanopettajia selvittääksemme siirtymävaiheen käytänteitä, joita he itse pitivät hyvinä ja toteuttavat päiväkodissaan. Toteutimme haastattelut yksilohaastatteluina. Opinnäytetyöstämme on hyötyä yhteistyökumppanillemme sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisille, koska tavoitteemme oli tuoda esille keinoja, kuinka luoda lapselle ehyt jatkumo päivähoidosta esikouluun ja siitä ensimmäiselle luokalle. Lisäksi opinnäytetyömme auttaa ymmärtämään siirtymävaiheen merkityksen ja sen tärkeyden lapsuudessa.

Tutkimuksemme on samalla opinnäytetyö. Oppimistavoitteinamme oli oppia ymmärtämään siirtymävaiheen esikoulusta ensimmäiselle luokalle merkitys lapselle ja hänen perheelleen. Halusimme oppia, millaisia hyviä käytänteitä on olemassa ja millä tavalla niitä toteutetaan esiopetusvuoden aikana sekä yhteistyössä alkuopetuksen ja esikoululaisten vanhempien kanssa. Sosionomin kompetenssialueista muun muassa asiakastyön osaaminen sisältyy oppimistavoitteisiimme. Opinnäytetyömme avulla saamme asiakastyöhön uutta osaamista hyvien käytänteiden myötä.

4.2 Tutkimustehtävät

Opinnäytetyömme tutkimustehtävänä on:

1. Millaisia hyviä käytänteitä toteutetaan esiopetusvuoden aikana ehyen siirtymävaiheen luomiseksi esikoulusta alkuopetukseen?
  - 1.1 Millaista yhteistyötä esikoulun ja alkuopetuksen opettajat tekevät?
  - 1.2 Millaista yhteistyötä esikoululaiset ja alkuopetuksen oppilaat tekevät?
  - 1.3 Millä tavalla esikoululaisten vanhemmat ovat mukana ehyen siirtymävaiheen luomiseksi?

Olemme rajanneet opinnäytetyömme aiheen niin, että tutkimme esikoulua ja varhaiskasvatusta, sillä se vastaa koulutustamme ja täydentää osaamistamme lastentarhanopettajana. Siirtymävaiheessa mukana olevan alkuopetuksen jätimme tutkimuksemme ulkopuolelle siten, että emme haastatelleet esimerkiksi alkuopetuksen opettajia. Alkuopetus on osa siirtymävaihetta, joten olimme huomioineet sen tietoperustassa ja se tuli esiin myös haastatteluissa.

Opinnäytetyömme on poikittaistutkimus, koska se kohdistuu tiettyyn ajankohtaan ja on mahdollista toteuttaa suhteellisen lyhyessä ajassa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 173). Tutkittavaa kohdetta haastatellaan vain kerran. Opinnäytetyömme rajasimme yhteen päiväkotiin, joka oli Kaakonpojan päiväkoti.

4.3 Tutkimusmetodologia

Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja tutkimuksessa pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita. (Hirsjärvi ym. 2007, 157.) Opinnäytetyössämme kuvailemme Kaakonpojan päiväkodin esiopetusryhmässä toteutettavia hyviä käytänteitä esikoulun lastentarhanopettajien kokemina. Laadullisen tutkimuksen yleisimmät tutkimusmenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto (Tuomi & Sarajärvi 2013, 71).

Laadullisessa tutkimuksessa vastataan kysymyksiin miksi, miten ja millainen. Laadullinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta ja selittämään sen käyttäytymisen syitä. Laadullisessa tutkimuksessa rajoitetaan yleensä pieneen määrään tapauksia ja ne pyritään kuvailemaan mahdollisimman tarkasti. Laadullinen tutkimus sopii hyvin toiminnan kehittämiseen sekä vaihtoehtojen etsimiseen. (Heikkilä 2008, 16–17.) Opinnäytetyössämme kuvailimme, millaisia hyviä käytänteitä esiopetusryhmässä toteutetaan. Kuvailimme myös, miten käytänteitä toteutetaan sekä mikä merkitys hyvillä käytänteillä on siirtymävaiheessa. Opinnäytetyössämme saatuja tuloksia voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä sekä tulokset tarjoavat monenlaisia hyviä käytänteitä.

4.4 Tutkimukseen osallistujat sekä tutkimusaineiston hankinta ja analysointi

Valitsimme opinnäytetyömme tutkimuskohteeksi Kaakonpojan päiväkodin, joka toteuttaa monenlaisia hyviä käytänteitä siirtymävaiheessa esikoulusta ensimmäiselle luokalle. Heidän toteuttamiin hyviä käytänteitä siirtymävaiheessa on kirjattu päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tutkija valitsee tutkimuskohteen tutkittavan ilmiön perusteella ja hän voi esimerkiksi valita olemassa olevan luonnollisen ryhmän ja haastatella sen jäsenet (Hirsjärvi ym. 2007, 176–177). Päiväkodin esiopetusryhmästä kaksi lastentarhanopettajaa osallistuivat haastatteluihin. Toteutimme haastattelut yksilöhaastatteluina. Yksilöhaastatteluissa keskustelut voivat olla vapautuneita ja luontevia (Hirsjärvi ym. 2007, 205). Tämä mahdollisti tutkimustulosten monipuolisuuden. Lisäksi käytännönjärjestelyjen kannalta oli helpointa järjestää yksilöhaastattelut, sillä haastattelut toteutettiin työaikana. Haastattelujen vuoksi useampi lastentarhanopettaja ei voinut olla yhtä aikaa pois esiopetusryhmästä.

Laadullisessa tutkimuksessa haastattelu on yksi päämenetelmistä. Haastattelu on hyvä valita tutkimusmenetelmäksi, jos tutkimuksen aihe tuottaa vastauksia monitahoisesti ja moniin suuntiin. (Hirsjärvi ym. 2007, 200.) Tutkittava aiheemme on monitahoinen ja haastattelu menetelmänä mahdollisti haastattelutilanteen elämisen; kysymyksiä ja vastauksia voitiin tarvittaessa selventää ja syventää. Hankimme tutkimustiedon haastattelemalla lastentarhanopettajia, jolloin suosimme laadullisen tutkimuksen tavoin ihmistä tiedon keruun välineenä. Käytimme aineistonkeruumenetelmänä haastattelua, jotta tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsisivät mahdollisimman hyvin esille. Valitsimme tutkimukseemme kohdejoukon tarkoituksenmukaisesti, joka on yksi laadullisen tutkimuksen tyypillisistä piirteistä. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

Toteutimme haastattelut teemahaastatteluina. Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto (Hirsjärvi ym. 2007, 203). Teemahaastattelu on puolistrukturoitu eli kysymysten muoto on kaikille sama, mutta haastattelija voi vaihdella kysymysten järjestystä. Vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47.)

Teemahaastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee keskeisten teemojen varassa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48.) Perustelut valitsemiimme teemoihin löytyvät opinnäytetyömme tietoperustasta. Valituilla teemoilla saimme vastauksen tutkimustehtäväämme. Haastattelun pääteemana on hyvät käytänteet siirtymävaiheessa. Alateemoinamme ovat esikoulun ja alkuopetuksen opettajien välinen yhteistyö, esikoululaisten ja alkuopetuksen oppilaiden yhteistyö sekä esikoululaisten vanhempien osallistuminen ehyen siirtymävaiheen luomiseen. Opinnäytetyösuunnitelmamme liitteenä (liite 1) on tarkempi teemahaastattelurunko. Aloitimme haastattelut väljästi pyytämällä haastateltavia kertomaan, millaisia hyviä käytänteitä esiopetusryhmässä toteutetaan ehyen siirtymävaiheen luomiseksi.

Analyysi tehdään sen jälkeen, kun aineisto on kerätty. Aineiston analysointi aloitetaan mahdollisimman pian keruuvaiheen jälkeen. (Hirsjärvi ym. 2007, 218.) Analysoimme tutkimusaineiston teemoittelun avulla. Kun aineisto teemoitellaan, se jäsennetään ensin tietoperustan teemojen mukaisesti ja sen jälkeen pelkistetään. Tämän lisäksi aineistosta luodaan tarvittaessa muita teemoja. (Eskola & Vastamäki 2001, 41.) Aineistoanalyysissä jaottelimme haastatteluissa saamamme aineiston alateemojen mukaan. Yhdeksi alateemaksi opinnäytetyössämme muotoutui esimerkiksi esikoululaisten ja alkuopetuksen oppilaiden yhteistyö. Tämän alateeman sisälle sijoitimme haastatteluissa esiin tulleet hyvät käytänteet, jotka kuuluvat esikoululaisten ja alkuopetuksen oppilaiden yhteistyöhön.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida laadullisen tutkimuksen yleisillä luotettavuuskriteereillä, joita ovat uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys. Uskottavuudella tarkoitetaan tutkimuksen ja sen tulosten uskottavuutta sekä sen osoittamista tutkimuksessa. (Kylmä & Juvakka 2007, 127–128.) Varmistimme uskottavuuden opinnäytetyössämme sillä, että olimme riittävän pitkän ajan tekemisissä tutkittavan aiheen kanssa ja ymmärsimme sen sisällön ja

käsitteistön. Olimme erityisesti kiinnostuneita tutkimukseen osallistujien näkökulmasta ja varmistimme tutkimuksen aineistoanalyysissä, että tutkimustulokset vastaavat tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden käsityksiä tutkimuskohteesta. Teimme aineistoanalyysin mahdollisimman huolellisesti, että tulokset vastaavat haastateltavien käsitystä. Aineistoanalyysiä tehdessämme kävimme keskustelua aineistoista, millaisia yhtäläisyyksiä niissä oli sekä olimme tarkkaavaisia siinä, että tulkitsimme haastateltavien sanomisia ja ilmaisuja todenmukaisesti.

Vahvistettavuus tutkimuksessa edellyttää tutkimusprosessin kirjaamista niin, että toinen tutkija voi seurata prosessin kulkua pääpiirteissään (Kylmä & Juvakka 2007, 128–129). Opinnäytetyösämme kirjasimme tutkimusprosessimme niin, että se olisi mahdollisimman selkeä ja ymmärrettävä ulkopuoliselle lukijalle.

Tutkimuksessa refleksiivisyyden edellytyksenä on, että tutkimuksen tekijä on tietoinen omista lähtökohdistaan tekijänä ja hänen on arvioitava, kuinka hän vaikuttaa aineistoonsa ja tutkimusprosessiinsa (Kylmä & Juvakka 2007, 129). Opinnäytetyötä tehdessämme meidän tuli ottaa huomioon omat lähtökohtamme työn tekijöinä, esimerkiksi mielipiteidemme vaikuttavuus aineistoon. Olemme opiskelleet varhaiskasvatusta sosionomikoulutuksen aikana ja suorittaneet ammattiharjoitteluja päiväkodeissa eri-ikäisten lasten ryhmissä. Ammattiharjoittelujen myötä tiedämme, että esikoulussa ehyen siirtymävaiheen luomiseksi tehdään yhteistyötä vanhempien ja esikoululaisen tulevan koulun kanssa.

Siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimusten tulosten siirrettävyyttä muihin vastaaviin tilanteisiin. Tutkimuksessa on tultava ilmi esimerkiksi riittävästi kuvailevaa tietoa tutkimuksen osallistujista, jotta lukija voi arvioida tutkimustulosten siirrettävyyttä. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Opinnäytetyösämme hankimme tarkasti kuvailevaa tietoa Kaakonpojan päiväkodissa toteutettavista hyvistä käytänteistä, jotta opinnäytetyömme tutkimustuloksia voidaan hyödyntää myös muissa Oulun kaupungin päiväkodeissa, kun suunnitellaan tai halutaan kehittää siirtymävaihetta esikoulusta ensimmäiselle luokalle.

Eettisyys ohjaa tutkimuksen toteuttamista. Kun tieteellinen tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla, voi tieteellinen tutkimus olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa ja sen tulokset uskottavia. Tutkimusetiikan näkökulmasta on olemassa hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia. Tutkimuksessa tulee noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja

tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, viitattu 27.4.2015.) Opinnäytetyötä tehdessämme olimme rehellisiä ja huolellisia tutkimuksen eri vaiheissa. Tutkimustietoa tallennettaessa olimme huolellisia ja tarkkaavaisia, jotta saimme tutkittavilta kaiken tarvittavan tiedon talteen ja pystyimme hyödyntämään sitä aineistoanalyysissä.

Tutkimukseen sovelletaan tieteellisen tutkimuksen kriteereihin perustuvaa ja eettisesti hyväksyttyä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Tutkimuksessa toteutetaan tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta ja vastuullista tutkimuksen tulosten julkaisemista. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, viitattu 28.4.2015.) Lisäksi tutkimuksen tekemistä ohjaa ammattietikkamme. Opinnäytetyössämme käytämme laadulliselle tutkimukselle ominaista ja hyväksyttävää tiedonkeruumenetelmää, eli haastattelua. Julkaisimme tutkimustuloksemme avoimesti Oulun ammattikorkeakoulun opinnäytetyöraporttiin.

Tutkimusta tehdessä tutkijoiden on otettava muiden tutkijoiden työt ja saavutukset asianmukaisella tavalla huomioon viittaamalla heidän julkaisuihinsa oikealla tavalla. Näin tutkijoille ja heidän saavutuksilleen annetaan niille kuuluva arvo ja merkitys omassa tutkimuksessa ja tulosten julkaisemisessa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 132.) Hyödynsimme opinnäytetyössämme muiden tutkijoiden tutkimuksia aiheista, jotka viittaavat myös omaan opinnäytetyöhömmе. Viittaamme tutkimuksiin asianmukaiselle tavalla niin, että työtämme lukeva henkilö löytää helposti viittauksen alkuperän.

Hyvää tieteellistä käytäntöä varmistetaan myös niin, että tutkimus suunnitellaan, toteutetaan ja raportoidaan yksityiskohtaisesti sekä tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2013, 133). Varmistimme tämän olemalla huolellisia kaikissa opinnäytetyömme eri vaiheissa. Tarvittavan tutkimusluvan hankinta on myös osa tutkimusetikkaa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, viitattu 28.4.2015). Tarvitsimme tutkimusluvan opinnäytetyöllemme ennen tiedonkeruun toteuttamista. Haimme tutkimusluvan Oulun kaupungin Kaakonpojan päiväkodista.

Tutkimuksessa tulee määritellä ja varmistaa tutkimukseen osallistujien oikeudet, tutkimusryhmän asema, osuus tekijyydestä, vastuut ja velvollisuudet sekä aineistojen säilyttämistä ja käyttöoikeuksia koskevat kysymykset kaikkien osapuolten hyväksymällä tavalla (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, viitattu 28.4.2015). Opinnäytetyön tekijöinä varmistimme, että tutkimukseen osallistujat

olivat tietoisia omasta asemastaan ja osuudestaan työhömmе. Kerroimme haastatteluun osallistuville heidän oikeuksistaan haastattelussa ja sen, miten aiomme haastattelussa saamiemme tietoja käsitellä.

Sosiaalialan ammattieettiset periaatteet ohjaavat sosiaalialan ammattilaisen työskentelyä (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2011, 166, 186). Opinnäytetyötä tehdessämme nämä eettiset periaatteet ohjasivat työskentelyämme tutkimuksellisten eettisten periaatteiden lisäksi. Eettisistä periaatteista yksilön itsemääräämisoikeus toteutui työssämme siten, että lastentarhanopettajat saivat itse päättää haluavatko osallistua haastatteluun. Eettisenä periaatteena yksityisyyden suojaaminen on sitä, että henkilöllä on oikeus yksityisyyteen ja henkilökohtaiseen tietosuojaan (Mäkinen ym. 2011, 189). Opinnäytetyössämme emme julkaise haastateltavien henkilötietoja. Olemme saaneet yhteistyökumppaniltamme luvan julkaista päiväkodin nimen opinnäytetyössämme.

5 KAAKONPOJAN PÄIVÄKODISSA TOTEUTETTAVIA HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ SIIRRYTTÄESSÄ ESIKOULUSTA ALKUOPETUKSEEN

Haastatteluistamme tuli esille, että Kaakonpojan päiväkoti toteuttaa monenlaisia käytänteitä, joita esiopetusryhmässä työskentelevät lastentarhanopettajat pitävät hyvinä. Haastattelemamme lastentarhanopettajat kokevat esikoulun ja alkuopetuksen yhteistyön tärkeänä lapsen siirtymän kannalta. Selvitimme haastatteluissa myös vanhempien merkitystä ja osallistumista siirtymävaiheessa. Tutkimustulosten esittämisessä emme käytä suoria lainauksia haastatteluista haastateltavien yksityisyyden suojaamiseksi.

5.1 Esikoulun ja alkuopetuksen opettajien välinen yhteistyö

Haastateltavien kertoman pohjalta nousi esiin monia yhteistyökäytänteitä, joita esikoulun ja alkuopetuksen opettajat toteuttavat yhdessä. Hyviä käytänteitä olivat pedagoginen kahvila, lastentarhanopettajien ja alkuopetuksen opettajien yhteiset välitunnit, tiedonsiirtokeskustelut sekä moniammatillinen yhteistyö. Päiväkodin toiminnan alusta alkaen päiväkodin johtaja ja koulun rehtori ovat suunnitelleet yhteiset rakenteet ja toimintatavat, joita on vuosien aikana kasvatettu ja kehitetty.

Lastentarhanopettajien haastattelujen mukaan esikoulun ja alkuopetuksen yhteinen toiminnan suunnittelu alkaa jo syksyllä toimintakauden alussa. Tällöin järjestetään toimintakauden ensimmäinen yhteinen kokoontuminen, joka on nimeltään pedagoginen kahvila. Kahvilaan osallistuvat Kaakonpojan päiväkodin esikoulun opettajat ja Kaakkurin koulun alkuopetuksen opettajat sekä esikoulun lastentarhanopettajat lähialueen muista päiväkodeista. Pedagogisia kahviloita järjestetään tarpeen mukaan muutaman kerran vuodessa. Pedagogisessa kahvilassa kokoonnutaan yhteen ja tutustutaan toisiin työntekijöihin. Siellä päätetään yhdessä tulevan vuoden projektit, toiminnan painopistealueet sekä yhteistyömuodot. Pedagogisessa kahvilassa jaetaan jokaiselle esiopetusryhmälle oma kummiluokka alkuopetuksesta. Jokainen esiopetusryhmä saa yhden ensimmäisen luokan ja yhden kakkosluokan kummiparikseen. Pääsääntöisesti esikoululaisten kummiluokkana toimii syksyllä kakkosluokka ja keväällä ykkösluokka. Näin ykkösluokkalaisille annetaan syksyllä aikaa ja rauhaa keskittyä koulunaloitukseen. Myös ensimmäisen luokan opettajilla on työtä saada oman luokan toiminta käyntiin ja koululaiset ryhmäytymään. Pedagogisessa kahvilassa suunnitellaan kummipareittain; miten yhteistyötä tehdään ja mitä se pitää sisällään.

Haastateltavat kertoivat, että esikoulun lastentarhanopettajat ja alkuopetuksen opettajat pitävät yhteisiä ”herkkuvälitunteja” kerran kuukaudessa, joissa yhdessä vaihdetaan ajatuksia. Esikoulun lastentarhanopettajat osallistuvat vuorollaan kahvitteluihin. Tiiviimpää yhteistyötä tehdään kummiluokan opettajan kanssa. Muita koulun opettajia tavataan isommissa yhteisissä tapahtumissa. Aikuisen välinen yhteistyö on tärkeää, sillä sen avulla pystytään jakamaan tietoa, taitoa ja osaamista sekä kokemusta toinen toisilleen.

Haastatteluissamme ilmeni, että koulun erityisopettajat ovat esiopetusryhmien käytettävissä. Eri-tyisopettajilla on tärkeä merkitys jo esiopetusvaiheessa, sillä koulun kokemus ja näkemys tuen tarpeisiin on suuri apu esiopetusryhmälle. Eri-tyisopettajalla on laaja ja ennakoiva näkemys siitä, mitä toimia kannattaa tehdä ja millaisiin tilanteisiin tulee tarttua.

Lastentarhanopettajat kertoivat haastatteluissa toteuttavansa keväisin tiedonsiirtokeskusteluja. Tiedonsiirtokeskusteluissa esikoulun lastentarhanopettajat siirtävät esikoululaisesta tarvittavat tiedot vanhempien luvalla alkuopetuksen opettajille. Siirtokeskustelut ovat tärkeä osa siirtymävaihetta, sillä se mahdollistaa liukuvan siirtymisen ensimmäiselle luokalle. Keskusteluissa lapsesta siirtyy kaikki se tieto, mitä esiopetussuunnitelmassa on; muun muassa työskentelytaidot, sosiaaliset taidot ja motoriset taidot.

5.2 Esikoululaisten ja alkuopetuksen oppilaiden yhteistyö

Esikoululaisten ja alkuopetuksen oppilaiden välistä yhteistyötä toteutetaan paljon esiopetusvuoden aikana. Hyvinä käytänteinä haastatteluista nousi esille kummiluokkatoiminta, pikkuparlamentti, koulukurkkaukset, tutustuminen ja vierailut koulun tiloihin, yhteiset välitunnit alkuopetuksen oppilaiden kanssa sekä yhteiset tapahtumat koulun ja muiden alueen esiopetusryhmien kanssa.

Haastateltavien lastentarhanopettajien mukaan syksyllä esiopetusryhmän kummiluokkana toimii kakkosluokka ja keväällä ykkösluokka. Esikoululaiset voivat kummiluokkansa kanssa miettiä, mitä he haluaisivat yhdessä tehdä. Yhteistyö voi olla leikkimistä, pelailua, musiikkihetkiä ja lukemista sekä yhdessä olemista. Kakkosluokkalaiset käyvät esimerkiksi lukemassa satuja esikoululaisille ja pelailemassa heidän kanssaan. Lasten toiveet määrittävät, minkälaista ja millä tavoin yhteistyötä toteutetaan.

Haastateltavat kertoivat toteutettavasta pikkuparlamentista. Ykkösluokkalaisten asiantuntijuutta hyödynnetään pikkuparlamentissa, jossa esikoululaisilla on mahdollisuus esittää kysymyksiä jo koulussa olleilta ykkösluokkaisilta. Pikkuparlamentti järjestetään keväällä. Pikkuparlamenttiin osallistuvat Kaakkurin alueen esikoululaisia kuuntelemaan ja esittämään kysymyksiä mieltään askaruttavista asioista koskien koulunkäyntiä. Haastateltavat kokivat tärkeäksi sen, että kysymyksiin vastaamassa on nimenomaan ykkösluokkalainen, eikä opettaja. Heidän mukaansa lasten näkökulmasta yksi tärkeimpiä yhteistyömuotoja on lasten keskinäinen yhteistyö.

Lastentarhanopettajat toivat haastatteluissa esille koulukurkkaukset. Heidän mukaansa nämä ovat lasten näkökulmasta olleet heille tärkeitä ja mieluisia. Esikoululaiset osallistuvat pienryhmissä kummiluokkansa oppitunneille, jotka ovat jakotunteja eli paikalla on vain puoli luokkaa. Esiopetuksen lastentarhanopettaja käy saattamassa esikoululaiset oppitunnille, jonne he jäävät keskenään niin kuin koululaiset. Esikoululaiset saavat osallistua oppitunnille ja tehdä tehtäviä. Haastateltavien mukaan tämä konkretisoi koululaiseksi siirtymistä; lapsille selkeytyy kuva siitä, minkälaiset tilat koulussa on, miten siellä toimitaan ja mitä siellä tehdään sekä millaisia opettajat ovat. Tällainen tutustuminen vähentää lasten jännitystä tulevasta koulusta ja sinne siirtymisestä sillä koululaiset, opettajat ja ympäristö ovat tulleet jo tutuiksi.

Lastentarhanopettajien mukaan esikoululaiset tekevät vierailuja kummiluokkaansa. Vierailujen yhteydessä esikoululaisilla on mahdollisuus tutustua fyysisiin tiloihin. He näkevät, mitä koulun puolella on, minne vaatteet laitetaan, missä kirjat ja kynät sijaitsevat sekä minkälaisia muita välineitä koulussa käytetään. Esikoululaiset ruokailevat samassa ruokasalissa kuin ykkösluokkalaiset. Siellä lapsilla on mahdollisuus nähdä koululaisia sekä opettajia. Haastateltavat pitivät lasten kannalta tärkeänä tällaisia matalan kynnyksen tilanteita ja kohtaamisia.

Haastateltavat kertoivat myös yhteisestä välitunnista, johon osallistuvat esikoululaiset, ykkösluokkalaiset sekä kakkosluokkalaiset. Lapset jaetaan pienryhmiin ja koululaiset kierrättävät esikoululaisia välituntialueella näyttäen alueen rajat, mitä sääntöjä välitunnilla on sekä millaisia kivoja leikki- paikkoja pihalta löytyy. Lastentarhanopettajien mukaan koululaisen ollessa opettajan roolissa esikoululainen ottaa tiedon eritavalla vastaan kuin tilanteessa, jossa opettaja olisi kertojana.

Haastatteluissa tuotiin esille isompien tapahtumien järjestäminen osana esikoululaisten ja koulu-
laisten yhteistyötä. Tällaisia tapahtumia ovat esimerkiksi laulajaiset, joita voidaan järjestää syksyi-
sin, jouluisin ja keväisin. Laulajaisten lisäksi näytelmät, satuhetket ja liikuntatapahtumat ovat yh-
teistä tekemistä lasten ja aikuisten kesken. Isompiin tapahtumiin osallistuu Kaakkuriin alueen päi-
väkodeista esikoululaisia sekä Kaakkurin koulun ykkösluokkalaisia ja kakkosluokkalaisia. Kerran
vuodessa järjestetään yhteinen isompi tapahtuma, pajapäivä, missä on erilaisia tapahtumia ja tee-
moja kuten esimerkiksi kansanperinne. Kansanperinne-teeman ympärille rakennetaan erilaisia toi-
minallisia pajoja, kuten musiikki ja tanssi sekä askartelu.

5.3 Esikoululaisten vanhempien osallistuminen ehyen siirtymävaiheen luomiseen

Esikoululaisten vanhemmat otetaan mukaan ehyen siirtymävaiheen esikoulusta kouluun toteutta-
miseen. Hyviä käytänteitä vanhempien osallistumisessa siirtymävaiheen tukemiseen oli kasvatus-
kumppanuuden luominen, Eskarista ekalle -ilta, kouluuntutustumisaamupäivä sekä esiopetussuun-
nitelmien laatiminen ja päivittäminen.

Lastentarhanopettajien mukaan yhteistyö vanhempien kanssa aloitetaan jo esiopetusvuoden
alussa. Vanhemmille kerrotaan, mitä esiopetus on ja mikä merkitys esiopetusvuodella on koulun
aloittamisen kannalta sekä heille kerrotaan tulevasta yhteistyöstä. Vanhempiin luodaan hyvä ja
luottamuksellinen suhde kasvatuskumppanuudella sekä tuodaan esille, että esiopetusta toteute-
taan lapsen parhaaksi.

Haastateltavat kertoivat, että vanhemmille järjestetään Eskarista ekalle -ilta. Kaakonpojan päivä-
kodissa tämä on järjestetty kevään toimintakaudella. Vanhempainillasta ovat vastuussa Kaakkurin
koulun opettajat, mutta mukana on myös esiopetusryhmän lastentarhanopettajia kertomassa, mi-
ten esikoulu on sujunut siihen mennessä. Lisäksi vanhempainiltaan voivat osallistua koulun rehtori
sekä erityisopettajia. He kertovat vanhemmille siirtymävaiheesta ja siirtymisestä esikoululaisesta
koululaiseksi.

Lastentarhanopettajat toivat haastatteluissa esille keväällä tapahtuvan kouluuntutustumisaamupäi-
vän. Esikoululaiset tulevat yhdessä vanhempien kanssa koululle, jossa lapset näkevät kuka on
tuleva opettaja ja ketä ovat omat luokkakaverit. Samanaikaisesti vanhemmille järjestetään infotilai-

suus, jossa kerrotaan vielä käytännön asioita koulun aloituksesta. Haastateltavien mukaan vanhemmille on tärkeää kuulla asioita alkuopetuksen opettajan kertomana. Näin vanhemmille, esikoulun lastentarhanopettajille sekä alkuopetuksen opettajille muodostuvat yhteiset tavoitteet ja näkemys siitä, mitä esiopetus on ja mihin sillä pyritään.

Haastateltavat kertoivat, että keväällä päivitetään jokaisen lapsen esiopetussuunnitelmat, joissa on kohdat vanhempien kuulemiselle. Vanhempien ajatuksia lapsen kouluun siirtymisestä selvitetään ja heillä on mahdollisuus esittää toiveita ja terveisiä koulun puolelle. Esiopetussuunnitelmat siirtyvät sähköisesti Wilman avulla koululle. Vanhempien niin halutessaan myös oppilashuollollisia asioita voidaan siirtää esiopetussuunnitelman mukana koulun puolelle. Oppilashuollon palveluista myös esikoulun käytettävissä ovat koulukuraattori ja koulupsykologi. Mikäli vanhemmilla tai lastentarhanopettajilla nousee huoli, niin myös koulun tuki voidaan ottaa jo esiopetusvaiheessa mukaan. Lastentarhanopettajien mukaan on tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeista siirtyy hyvissä ajoin koulun puolelle, jolloin jokainen lapsi saa sellaista tukea, kuin tarvitsee.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Hyvät käytänteet ovat siirtymävaiheessa merkittäviä toimintatapoja, joilla mahdollistetaan esikoululaiselle yhtenäinen jatkumo esiopetuksesta alkuopetukseen. Siirtymävaiheen jatkuva arviointi ja kehittäminen ovat tärkeitä hyvien käytänteiden muodostamisen kannalta. Oulun kaupungissa kehitetään esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöjä, yhteistoiminnallisia työtapoja sekä yksilöllisiä pedagogisia käytänteitä (Opetustoimen tukipalvelut 2011, viitattu 8.11.2015).

Siirtymävaiheessa toteutettavat hyvät käytänteet madaltavat esikoululaisten kynnystä siirtyä esikoulusta alkuopetukseen. Niiden avulla esikoululaisten jännitys ja mahdollinen pelko kouluun siirtymisestä ja koululaiseksi tulemisesta vähenevät sekä mahdollisesti poistuvat. Siirtymävaiheessa lapselle on tavoitteena tehdä uusi ympäristö ja uudet ihmiset tutuiksi, jotta siirtyminen ensimmäiselle luokalle olisi mahdollisimman ehyt ja luonteva jatkumo. Tärkeää on, että ajankohtainen tieto lapsesta siirtyy oikea-aikaisesti tulevaan kouluun, jotta yksilöllisyys ja lapsen tarpeet osataan ottaa huomioon. Hyvät käytänteet auttavat luomaan lapselle myönteisen kuvan itsestään tulevana koululaisena. Esikoulusta alkuopetukseen siirryttäessä tavoitteena on varmistaa, että lapsella on myönteinen näkemys siirtymävaiheesta sekä itsestään oppijana (Lahti 2014, viitattu 8.11.2015).

Haastattelujen perusteella lasten keskinäinen yhteistyö nousi vahvasti esille Kaakonpojan päiväkodissa ja haastateltavat korostivat sen merkitystä osana siirtymävaiheen tukemista. Esiopetusryhmässä toteutetaan paljon käytänteitä, jotka tukevat lasten yhteistyötä. Lastentarhanopettajat sekä alkuopetuksen opettajat mahdollistavat yhteistyön ja kannustavat lapsia siihen. Esikoululaisten osallisuus toteutuu suunniteltaessa yhteistyömuotoja sekä toteutettaessa niitä; lapsilta kysellään heidän toiveitaan yhteiselle toiminnalle. Myös Kaakonpojan päiväkodissa toteutettavassa pikkuparlamentissa yhteistyössä koulun kanssa lasten osallisuus korostuu, sillä toiminta perustuu lasten keskinäiseen keskusteluun ja vuorovaikutukseen. Lasten näkökulma siirtymävaiheeseen on ensisijaisen tärkeä käytäntöjen kehittämisessä, sillä onhan kyse heidän elämässään tapahtuvasta muutoksesta (Karila, Kivimäki & Rantavuori 2013, viitattu 2.11.2015).

Siirtymävaiheessa esikoululaisten ja alkuopetuksen oppilaiden keskinäisessä yhteistyössä merkittävänä on vertaisuuden kokeminen. Vertaisilla tarkoitetaan henkilöillä, jotka ovat suunnilleen samalla tasolla sosiaalisessa, emotionaalisessa tai kognitiivisessa kehityksessä. Vertaiset ovat usein

ikätovereita, mutta eivät välttämättä saman ikäisiä. (Salmivalli 2008, 15.) Tutkimustulostemme perusteella esikoululaiset kokevat alkuopetuksen oppilaat vertaisinaan siirtymävaiheessa esikoulusta ensimmäiselle luokalle. Lapset oppivat paljon monipuolisempia taitoja ja valmiuksia toisilta lapsilta kuin aikuisilta. Lasten vertaissuhteet ovat erinomainen oppimismahdollisuus. (Kronqvist 2001, 60, 69.) Siirtymävaiheessa vertaisuuden hyödyntäminen on erittäin tärkeää. Alkuopetuksen oppilaat ovat asiantuntijoita koulusta ja koululaisena olemisesta. Alkuopetuksen oppilaat jakavat tätä tietoutta hyvien käytänteiden avulla. Lasten jokapäiväiset kokemukset ja oppiminen toisten lasten kanssa erilaisissa yhteisöissä edistävät lasten monenlaisten taitojen kehittymistä. Lasten keskinäiset, toimivat vuorovaikutussuhteet muodostuvat merkittäväksi kasvatuksen ja opetuksen voimavaraksi. (Lehtinen 2001, 79, 98–99.)

Tutkimustuloksistamme tuli ilmi, että Kaakonpojan päiväkodissa toteutetaan lasten ja opettajien sekä lasten keskinäistä yhteistyötä kummiluokkatoimintana aktiivisesti. Kummiluokkatoiminta edistää lasten keskinäistä vuorovaikutusta sekä edesauttaa lasta koulumaailman tutustumiseen. Lisäksi kummiluokkatoiminnassa koulun opettaja ja lapset tulevat tutuiksi toisilleen jo ennen koulun aloittamista ja opettaja kykenee huomioimaan lapset yksilöinä sekä kykenee ottamaan huomioon lasten yksilölliset tarpeet. Saman alkuopetuksen opettajan kulkeminen lapsen rinnalla koko siirtymävaiheen ajan on tärkeää. Tämä antaa alkuopetuksen opettajalle mahdollisuuden toteuttaa lapsen yksilöllisen oppimisen jatkumoa, mikä on siirtymävaiheessa yhtenä periaatteena. (Karikoski 2008, 152.)

Tutkimustulostemme perusteella esi- ja alkuopetuksen opettajat hyödyntävät ja jakavat toistensa tietoa ja taitoa yhteisissä suunnittelutilanteissa, kuten pedagogisissa kahviloissa. Esikoulunopettaja ja ensimmäisen luokan opettaja muodostavat parhaan mahdollisen työparin lasten siirtymävaiheessa, jotta lapselle luodaan mahdollisimman helppo ja luonteva siirtyminen kouluun (Karikoski 2008, 152). Toimintaa suunniteltaessa on tärkeää asettaa yhteiset tavoitteet ja painopistealueet toiminnalle ja varmistaa, että kaikki yhteistyötä tekevät tahot ovat näistä tietoisia. Toimiva yhteistyö lisää tietoisuutta varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun kasvatusyhteisöjen yhteisistä tavoitteista sekä toiminnan painopisteistä. Ymmärrys näistä mahdollistaa kasvatusyhteisöjen toimijoiden monipuolisen asiantuntijuuden hyödyntämisen yhteisöllisen ja ehyen oppimispolun rakentamisessa läpi esi- ja alkuopetuksen aina peruskoulun loppuun saakka. (Karila, Lipponen & Pyhältö 2013, viitattu 2.11.2015.)

Forss-Pennanen (2006, 201–202) on kirjoittanut väitöskirjan kehittämisprojektistaan, jossa hänen tavoitteenaan oli kehittää esi- ja alkuopetuksen välistä yhteistyötä. Väitöskirjassaan hän kuvaa, millä tavalla lisääntynyt yhteistyö on ollut merkittävää lasten näkökulmasta. Yhteistyön havaittiin lisänneen lapsissa varmuutta, oma-aloitteisuutta sekä yhteistyövalmiuksia. Lisäksi yhteistyö vähensi lasten jännitystä sekä lisäsi heidän rohkeuttaan. Yhteistoiminnallinen sekä vuorovaikutuksellinen yhteistyö on lasten näkökulmasta välttämätöntä. Lapsi tarvitsee toiminnallista yhteistyötä esi- ja alkuopetuksen välillä, jotta lapsen oppimisen polku jatkuu turvallisesti tutussa ympäristössä. Lapsella tulisi olla oikeus laadukkaaseen ja yksilölliseen siirtymävaiheeseen esiopetuksesta alkuopetukseen, jota edesauttaa toimiva yhteistyö sekä vuorovaikutus. Lastentarhanopettajien ja alkuopetuksen opettajien tulee taata lapselle kynnyksetön siirtyminen esiopetuksesta alkuopetukseen moniammatillisen yhteistyön avulla.

Haastattelujen pohjalta vanhempien merkitys ja osallistuminen yhteistyöhön eivät nousseet niin merkittävästi esille kuin muut yhteistyömuodot. Kaakonpojan päiväkodissa vanhempien osallistuminen lapsen siirtymävaiheen tukemisessa toteutuu muun muassa heidän toiveidensa ja ajatus-
tensa huomioon ottamisessa lapsen esiopetussuunnitelmaa laadittaessa. Vanhempien merkitystä oman lapsensa asiantuntijoina tulisi huomioida siirtymävaiheessa mahdollisimman paljon, sillä heillä voi olla sellaista tietoa lapsestaan, mikä ei välttämättä tule esille esiopetuksessa. Tällainen tieto on lapsen yksilöllisen huomioimisen kannalta arvokasta. Karikoski (2008, 150) kertoo väitöskirjassaan, että vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä tulisi lisätä ja sen merkitystä tulisi korostaa, sillä vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoita. Hän painottaa vanhempien mukana olemista ehyen siirtymävaiheen luomisessa, kuten yhteisissä tiedonsiirtokeskusteluissa, sillä heidän toiveensa lapsen kasvun ja oppimisen edistämiseksi on otettava huomioon.

7 POHDINTA

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kuvailla hyviä käytänteitä, joita toteutetaan Kaakonpojan päiväkodin esiopetusryhmässä. Hyvät käytänteet yhteistyössä alkuopetuksen ja vanhempien kanssa madaltavat esikoululaisen kynnystä siirtyä esikoulusta ensimmäiselle luokalle. Hyvät käytänteet auttavat vähentämään lasten jännitystä ja pelkoa tulevasta koulusta sekä tekevät tulevan ympäristön ja ihmiset tutuiksi esikoululaisille. Siirtymävaiheesta tulee luonteva ja ehyt kokonaisuus sekä jatkumo lapselle.

Toteutimme opinnäytetyömme teemahaastatteluna. Haastatteluihin osallistui kaksi Kaakonpojan päiväkodin esiopetusryhmän lastentarhanopettajaa. Haastattelujen teemat muodostuivat selkeästi ja helposti opinnäytetyömme tietoperustan pohjalta. Opinnäytetyömme tuloksissa korostui esikoululaisten sekä ensimmäisen ja toisen luokan oppilaiden välisen yhteistyön merkitys siirtymävaiheessa. Tämän lisäksi esille nousi myös esiopetuksen lastentarhanopettajien ja alkuopetuksen opettajien sekä esikoululaisten vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö. Mielestämme on tärkeää, että lasten välinen yhteistyö nousi merkittävimmäksi yhteistyömuodoksi, sillä se mahdollistaa lasten osallisuutta ja lapsilähtöisen toiminnan toteuttamista. Onhan siirtymävaihe heidän prosessinsa.

Haasteena teemahaastattelussa koimme kysymysten valinnan, koska niiden avulla haimme vastausta tutkimustehtäväämme. Haastattelukysymysten tuli olla selkeitä ja ymmärrettäviä, jotta saimme tutkimuksemme kannalta olennaista ja hyödyllistä tietoa tutkittavasta aiheesta. Haastattelut etenivät luontevasti ja haastateltavat kertoivat mielellään hyvistä käytänteistä, joita he toteuttavat esiopetusryhmässään. Ennen haastattelujen toteuttamista jännitimme tulevia tilanteita, mutta haastattelut toteutuivat rauhallisessa ilmapiirissä. Haastatteluiden tulosten analysoimiseksi teemoittelu oli selkeä valinta, sillä aineiston pystyi jaottelemaan perusteltujen teemojen sisälle. Aineistoanalyysiä helpotti myös haastatteluaineistojen samankaltaisuus. Molemmista haastatteluista nousi esille samanlaisia huomioita hyvistä käytänteistä, joita toteutetaan esiopetusryhmässä siirtymävaiheessa.

Valitsimme opinnäytetyömme aiheen omien kiinnostusten kohteidemme perusteella. Tulemme suorittamaan osana opintojamme lastentarhanopettajan kelpoisuuden, mikä vaikutti aiheen valintaan. Valittavissa olevista varhaiskasvatukseen kohdistuvista aiheista siirtymävaiheen tutkiminen

oli molempia kiinnostava aihe, koska meillä ei vielä ollut aiempaa tietoa siirtymävaiheen käytänteistä. Koimme aihetta valitessamme, että tulemme oppimaan uutta varhaiskasvatuksesta, mikä laajentaa ammatillista osaamistamme. Opinnäytetyötä tehdessämme oppimistavoitteemme mielestämme täyttyivät. Opimme paljon siitä, millaisia hyviä käytänteitä siirtymävaiheen tukemiseksi on olemassa ja millä tavalla niitä toteutetaan. Hyviä käytänteitä ei löytynyt kovin paljon lähdekirjallisuudesta, joten haastatteluista saimme niistä paljon uutta tietoa. Haastatteluissa ilmeni selkeästi se, että siirtymävaihe esiopetuksesta alkuopetukseen on lapselle merkittävä, jolloin hyvien käytänteiden olemassaolo ja toteuttaminen korostuvat. Opimme myös lasten keskinäisessä yhteistyössä vertaisuuden merkityksestä esikoululaiselle. Hyvien käytänteiden avulla esikoululainen on yhteistyössä alkuopetuksen oppilaiden kanssa, jolloin hän saa tukea siirtymävaiheeseen vertaiseltaan. Tulevina sosionomeina voimme hyödyntää oppimaamme työskennellessämme lastentarhanopettajina eri-ikäisten lasten ryhmissä. Opinnäytetyössä kuvailemamme hyvät käytänteet ovat sovellettavissa muihin päiväkotiryhmiin sekä siirtymävaiheisiin esimerkiksi päiväkotiryhmästä toiseen.

Opinnäytetyössämme aiheen rajaaminen vaati meiltä paljon pohtimista. Rajasimme työmme pelkäämään esikoulun näkökulmaan, vaikka siirtymävaiheeseen liittyy oleellisesti myös koulu. Teimme rajauksen ajatellen omaa oppimistamme sekä ammatillista osaamistamme. Valmistumme sosionomeiksi, joilla on kelpoisuus toimia lastentarhanopettajina, jonka vuoksi halusimme keskittyä esikoulun näkökulmaan siirtymävaiheessa. Koimme, että rajaaminen onnistui hyvin, sillä opinnäytetyötä tehdessämme olemme oppineet uutta tietoa varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta sekä siirtymävaiheesta.

Opinnäytetyömme eteni suunnitelmien mukaan ja oikeassa aikataulussa. Aloitimme opinnäytetyön tekemisen syksyllä 2014, jolloin aloimme kirjoittamaan tietoperustaa sekä hankkimaan opinnäytetyöllemme yhteistyökumppania. Keväällä 2015 teimme opinnäytetyösuunnitelmaa sekä valmistauduimme haastatteluihin hankkimalla tutkimusluvan. Kesällä 2015 suoritimme haastattelut sekä litteroimme saamamme aineiston. Syksyllä 2015 jatkoimme työtämme analysoimalla tutkimustuloksia ja tekemällä johtopäätökset tutkimustuloksistamme. Mielestämme opinnäytetyön tekemiselle on varattu kokonaisuudessaan tarpeeksi aikaa, mutta muiden opintojen ohella tekeminen on ollut haastavaa.

Tutkimustuloksissamme päiväkodin sijainti nousi vahvasti esille ja sen merkitys korostui sekä lasten että aikuisten keskinäisessä yhteistyössä. Kaakonpojan päiväkotitoiminta sijaitsee Kaakkurin koulun kanssa samassa rakennuksessa. Nämä yhdessä muodostavat yhtenäisen peruskoulun (Oulun

kaupunki 2015, viitattu 29.10.2015). Esikoulun ja koulun tiloja erottaa vain yksi ovi, jolloin esikoululaisten ja heidän kummiluokkiensa sekä lastentarhanopettajien on helppo siirtyä ja vieraila toisensa tiloissa. Sijainti helpottaa yhteisten tapahtumien ja toimintojen järjestämistä esimerkiksi yhteiset välitunnit esikoululaisten ja koululaisten kesken ovat mahdollisia sekä lapset ja aikuiset voivat tavata toisiaan arjen tilanteissa. Oulun kaupungissa on viime vuosina yleistynyt monitoimitalojen rakentaminen. Monitoimitaloissa yhteistoiminta ja pedagogiset ratkaisut perustuvat kestävään kehitykseen, turvallisuuteen sekä yhteisöllisyyteen (Oulu 2013, viitattu 29.10.2015).

Pohdimme, että tulevaisuudessa siirtymävaihetta voisi tutkia lasten ja vanhempien osallisuuden näkökulmasta siten, että miten heidän osallisuuttaan kehitetään toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Opinnäytetyömme tulokset saivat meidät pohtimaan erityisesti vanhempien osallisuutta siirtymävaiheen tukemisessa. Tulisiko vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä siirtymävaiheessa lisätä tulevaisuudessa? Voisiko kehittää erilaisia käytänteitä, jotka tukevat vanhempien osallistumista siirtymävaiheeseen esiopetusvuoden aikana? Elokuussa 2015 voimaan astunut varhaiskasvatustalaki velvoittaa päiväkodin työntekijöitä mahdollistamaan lasten sekä vanhempien osallistumisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin (Varhaiskasvatustalaki 36/1973 1:7b §). Tämä lakiuudistus korostaa osallisuuden toteutumista myös esiopetusvuoden aikana.

LÄHTEET

Brotherus, A. 2012. Esiopetus tärkeä nivelvaihe varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen jatkumon turvaajana. Lastentarha 4/12, 16–17.

Brotherus, A. & Hytönen, J. & Krokfors, L. 2002. Esi- ja alkuopetuksen didaktiikka. Helsinki: WSOY.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 24–42.

Forss-Pennanen, P. 2006. Uuden oppimista, kokeilua ja pohtimista. Yhteisöllisiä ja yksilöllisiä oppimispolkuja esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä. Chydeniys-instituutin tutkimuksia 3/2006. Kasvatustieteen väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Chydenius-instituutti – Kokkolan yliopistokeskus. Vaajakoski: Jyväskylän yliopisto.

Hellström, M. 2008. Sata sanaa opetuksesta. Keskeisten käsitteiden käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Tammi.

Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa: Dark Oy.

Kankaanranta, M. & Mäkitalo, K. & Tiihonen, E. 1999. Kasvun ja oppimisen polkuja. Kokemuksia esi- ja alkuopetuksen yhteistoiminnasta. Jyväskylä : Koulutuksen tutkimuslaitos.

Karikoski, H. 2008. Lapsen koulunaloittaminen ekologisena siirtymänä. Vanhemmat informantteina lapsen siirtymisessä esiopetuksen kasvuympäristöistä perusopetuksen kasvuympäristöön. Kasvatustieteiden tiedekunta, kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö, Oulun yliopisto. Oulu: Oulun yliopisto.

Karikoski, H. 2010. Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen – lapsen roolin muutos esikoululaisesta koulunaloittajaksi ja koululaiseksi. Teoksessa Turja, L. & Fonsén, E. (toim.) Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujalan matkassa. Suomen Varhaiskasvatus ry. Tampere: Suomen varhaiskasvatus. 48–64.

Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2012. Eheä kasvunpolku – Haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 77–92.

Karila, K. & Kivimäki, M. & Rantavuori, L. 2013. Kasvatusinstituutit kohtaavat – Joustava esi- ja alkuopetus yhteisöjen ja opettajien oppimisen haasteena. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. & Pyhälto, K. (toim.) Päiväkodista peruskouluun. Siirtymät varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla. Raportit ja selvitykset 2013:17. Viitattu 2.11.2015. http://www.oph.fi/download/154485_paivakodista_peruskouluun_2.pdf. 25–38.

Karila, K. & Lipponen, L. & Pyhälto, K. 2013. Päiväkodista peruskouluun. Siirtymät varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla. Raportit ja selvitykset 2013:17. Viitattu 3.11.2015. http://www.oph.fi/download/154485_paivakodista_peruskouluun_2.pdf.

Karila, K. & Lipponen, L. & Pyhälto, K. 2013. Siirtymät varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen haasteena. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. & Pyhälto, K. (toim.) Päiväkodista peruskouluun. Siirtymät varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla. Raportit ja selvitykset 2013:17. Viitattu 2.11.2015. http://www.oph.fi/download/154485_paivakodista_peruskouluun_2.pdf. 53–54.

Kronqvist, E-L. 2001. ”Ystävykset yhdessä” – Vuorovaikutussuhteet lapsen kehityksessä. Teoksessa Hujala, E. (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Jyväskylä: Varhaiskasvatus 90 Oy. 59–78.

Kupila, P. 2012. Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 300–311.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Lahti. Kasvun ja oppimisen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. 2014. Viitattu 8.11.2015, [http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/1F2134B42C1A2E31C2257D38001D6E47/\\$file/Kasvun%20ja%20oppimisen%20tuki%20varhaiskasvatuksessa%20ja%20esiopetuksessa1%208%202014.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/1F2134B42C1A2E31C2257D38001D6E47/$file/Kasvun%20ja%20oppimisen%20tuki%20varhaiskasvatuksessa%20ja%20esiopetuksessa1%208%202014.pdf).

Lehtinen, A-R. 2001. Vertaissuhteiden merkitys lasten elämässä. Teoksessa Hujala, E. (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Jyväskylä: Varhaiskasvatus 90 Oy. 79–101.

Leino, A. 2006. Kasvatuskumppanuus päiväkodissa- vanhempien ja lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsikohtaisista hoito- ja kasvatussuunnitelmakeskusteluista. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Kasvatustieteen (varhaiskasvatus) koulutus. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Viitattu 25.11.2014. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20080/kasvatus.pdf?sequence=1>.

Mäkinen P. & Raatikainen, E. & Rahikka, A. & Saarnio, T. 2011. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Opetushallitus 2014. Esiopetus. Viitattu 29.9.2014, http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/esiopetus.

Opetushallitus 2010. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Määräykset ja ohjeet 2010:27. Tampere: Tampereen yliopisto.

Opetushallitus 2015. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:94. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Opetushallitus 2007. Laatia kodin ja koulun yhteistyöhön. Suomen vanhempainliitto. Viitattu 24.3.2015, http://www.oph.fi/download/115274_laatia_kodin_ja_koulun_yhteistyohon.pdf.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Hyvä alku –tapahtuma. Viitattu 5.5.2015, http://www.minedu.fi/OPM/Puheet/2014/02/Hyvx_alku_-tapahtuma.html?lang=fi.

Opetustoimen tukipalvelut. Oulun kaupungin Esi- ja alkuopetuksenyhteistyösuunnitelma. 2011. Viitattu 8.11.2015, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=7aef6c4a-1cff-4bf7-8028-712577dab69f&groupId=112792.

Oulu 2013. Uusi monitoimitalo palvelee taaperosta täysi-ikäiseksi. Viitattu 29.10.2015, <http://oulu.com/uusi-monitoimitalo-palvelee-taaperosta-taysi-ikaiseksi/>.

Oulun kaupunki 2015. Kaakkurin koulu. Viitattu 29.10.2015, <http://www.ouka.fi/oulu/kaakkurin-koulu>.

Oulun kaupunki. Opetustoimi 2011. Oulun kaupungin Esi- ja alkuopetuksen yhteistyösuunnitelma. Viitattu 9.4.2015, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=7aef6c4a-1cff-4bf7-8028-712577dab69f&groupId=112792.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Puroila, A.-M. & Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Karila, K. & Kinno, J. & Virtanen J. (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus. 204–226.

Salmivalli, C. 2008. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Soini, T. & Pyhältö, K. & Pietarinen, J. 2013. Horisontaaliset ja vertikaaliset siirtymät päiväkodin ja koulun rajapinnalla. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. & Pyhältö, K. (toim.) Päiväkodista peruskouluun. Siirtymät varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2013:17. Viitattu 20.11.2014. http://www.oph.fi/download/154485_paivakodista_peruskouluun_2.pdf.

Toivio, T. & Nordling, E. 2013. Mielenterveyden psykologia. Helsinki: Edita.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 27.4.2015, http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_verkkoversio040413.pdf.pdf#overlay-context=fi/ohjeet-ja-julkaisut.

Varhaiskasvatustilaki 19.1.1973/36.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Oppaita 56. Helsinki: Stakes.

LIITTEET

TEEMAHAASTATTELURUNKO

LIITE 1

Kerro, millaisia hyviä käytänteitä päiväkodissanne toteutetaan ehyen siirtymävaiheen luomiseksi esikoulusta kouluun?

Kerro, millaista yhteistyötä esikoulunne lastentarhanopettajat ja koulun opettajat tekevät siirtymävaiheen tukemiseksi?

Millaista tietoa esikoululaisista ja heidän esiopetusvuodestaan yhteisissä keskusteluissa jaetaan?

Kerro, millaista yhteistyötä päiväkotinne esikoululaiset tekevät ensimmäisen luokan oppilaiden kanssa?

Miten lasten keskinäinen yhteistyö tukee esikoululaista siirtymisessä esikoulusta kouluun?

Kerro, millä tavalla esikoululaisten vanhemmat ovat mukana ehyen siirtymävaiheen luomiseksi?

Millä tavalla vanhemmille annetaan mahdollisuus osallistua esikoululaisen siirtymävaiheen tukemiseen?

Millä tavalla vanhempien tietoa lapsesta hyödynnetään esikoululaisen siirryttäessä ensimmäiselle luokalle?